

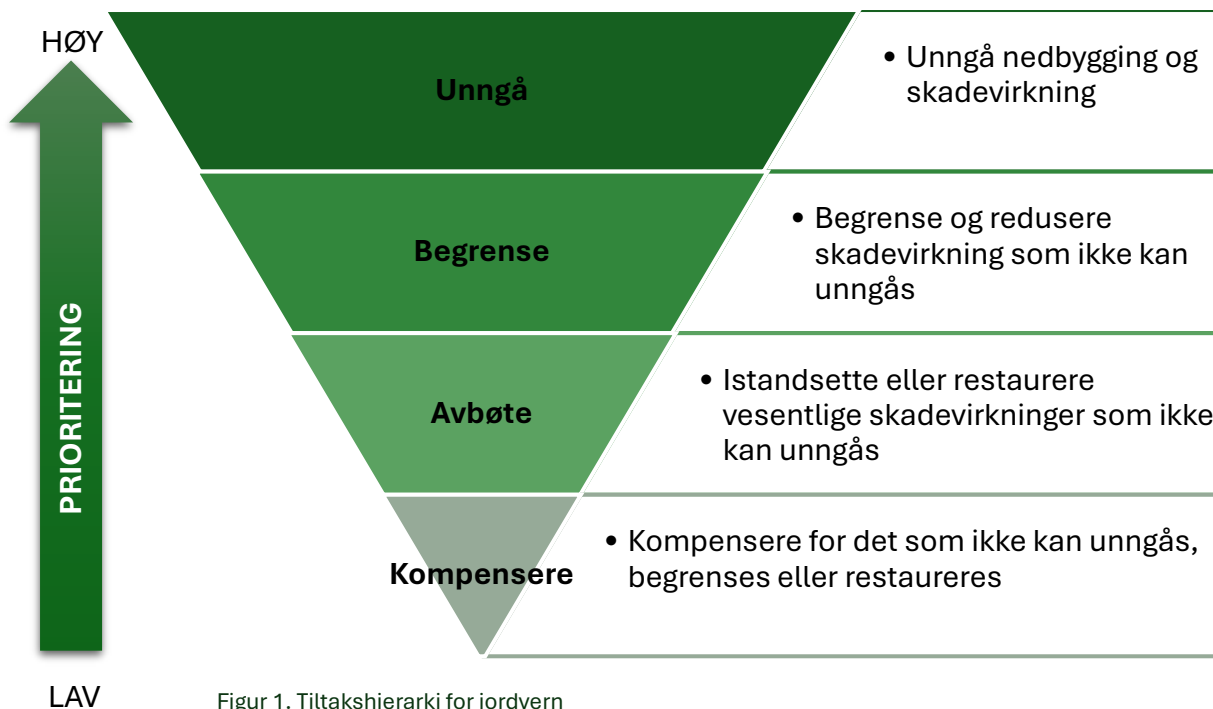

VESTRE TOTEN KOMMUNE

Veileder for matjordplan – versjon 1

Vestre Toten kommune stiller krav om matjordplan i byggesaker som berører dyrka jord, og i reguleringsplaner som omfatter omdisponering av dyrka eller dyrkbar jord. Kravet er forankret i kommuneplanens arealdel § 1.10 og skal sikre at matjord brukes til videre matproduksjon. Det skal tilstrebes at det er like mye dekar dyrka jord etter tiltaket som før. Dette dokumentet gir en veiledning for innhold ved utarbeidelse av matjordplan.

Som hovedregel fastslår jordloven §§ 1 og 9 at dyrka jord ikke skal brukes til formål som ikke har jordbruksproduksjon som mål, og at dyrkbar jord ikke skal gjøres uegnet for framtidig jordbruksproduksjon. Hovedmålet er at dyrka og dyrkbar jord ikke skal bygges ned. Dersom tungtveiende samfunnsmessige hensyn likevel åpner for en omdisponering gjennom kommuneplan eller reguleringsplan, er det en målsetting å kunne nytte den verdifulle matjorda til videre matproduksjon ved andre egnede områder. Prinsippene for håndtering av matjord bør følge et tiltakshierarki der målet er å først unngå skade, deretter begrense, avbøte og eventuelt kompensere påvirkning på matjorda. Dette er illustrert i figur 1. En godt utarbeidet plan for håndtering og flytting av matjord sikrer at matjord tas vare på ved omdisponering, og at matproduserende og dyrkbare arealer kan opprettholdes eller forbedres for framtidige generasjoner.

Figur 1. Tiltakshierarki for jordvern

1a. Tiltakshavers ansvar i byggesaker

Tiltakshaver har det overordnede ansvaret for å ivareta matjord ved omdisponering, og for å sikre at matjordplan utarbeides i tråd med gjeldende veileder.

Ved byggesaker som berører dyrka jord og innebærer nedbygging eller omdisponering av arealer, skal det utarbeides en matjordplan som beskriver og begrunner håndteringen av matjord fra avtak til ferdigstillelse. Matjordplanen gjelder all matjord som tiltaket beslaglegger, inkludert byggegrop, veger, fyllinger og skjæringer. Planen skal utarbeides av fagkyndige med agronomisk eller jordbruksfaglig kompetanse, og tiltakshaver skal sørge for at nødvendig kompetanse når alle aktuelle prosjektdeltakere.

Tiltakshaver er ansvarlig for å finne egnet mottaksareal ved flytting av matjord. Ved flytting av jord til annen eiendom skal det foreligge en bindende avtale mellom tiltakshaver og grunneier om mottak og ferdigstillelse av arealet.

En ferdig utarbeidet og godkjent matjordplan skal foreligge ved søknad om igangsetting. Planen skal godkjennes av landbruksavdelingen før gjennomføring. Tiltakshaver har ansvar for at planen følges, og må kunne dokumentere at krav er oppfylt. Endringer skal meldes og godkjennes av landbruksforvaltningen før de gjennomføres.

Etter gjennomføring skal det leveres sluttrapport og ansvaret varer til berørte arealer er ferdigstilt og fungerer som planlagt.

Krav etter annet lovverk håndteres separat.

1b. Tiltakshavers ansvar i reguleringsplaner

Ved reguleringsplaner som innebærer omdisponering av dyrka eller dyrkbar jord, har tiltakshaver ansvar for at matjordplan utarbeides i samsvar med veilederen og skal vedlegges til første gangs behandling av reguleringsplanen. Matjordplanen skal utarbeides av uavhengig konsulent. Tiltakshaver skal sikre at nødvendig kompetanse formidles til alle involverte, og at matjorda håndteres etter gjeldende prinsipper. Matjordplanen skal danne grunnlag for planbestemmelser som ivaretar matjorda i den videre planprosessen.

Tiltakshaver er ansvarlig for å finne egnet mottaksareal dersom matjord må flyttes, og ved flytting utenfor opprinnelig eiendom skal det inngås bindende avtale med grunneier om mottak og ferdigstillelse. Matjordplanen skal sikre at matjord brukes til matproduksjon som ledd i nydyrking eller til forbedring av dyrka eller dyrkbar jord.

Bioforsk-rapportene 181/2012 og 12/2015 skal legges til grunn for håndtering, se punkt 7. En godkjent matjordplan skal foreligge ved sluttbehandling av reguleringsplanen. Tiltakshaver skal kunne dokumentere at planen følges, hvor endringer skal godkjennes av landbruksforvaltningen. Når tiltaket er gjennomført, skal tiltakshaver utarbeide

sluttrapport, og ansvaret varer til berørte arealer fungerer i tråd med planen. Krav etter annet lovverk håndteres separat.

2. Erstatningsarealer

Ved erstatningsarealer menes aktuelle mottaksarealer. I hovedsak tre aktuelle arealer:

Arealer for jordforbedring – reparasjon av dyrket jord

Gjelder fylldyrket/overflatedyrket jord med begrensinger i jordsmonnet som påvirker vekst eller agronomisk praksis. For eksempel høyt innhold av leire eller sand, grovt materiale eller liten dybde til fjell. Det kan også være arealer som er skadet eller har redusert kvalitet.

Arealer for jordforbedring – oppgradering av overflatedyrket jord/innmarksbeite

Arealer som kan oppgraderes til bedre kvalitet eller fulldyrka jord ved tilførsel av matjord. Dette gjelder arealer som allerede er overflatedyrket eller innmarksbeite, men som med tilførsel av matjord kan oppgraderes til fylldyrket eller i det minste forbedres betydelig. Jordflytting til slike arealer innebærer i hovedsak flytting av A-sjiktet (matjordlaget), da dette gir best effekt på jordkvalitet og produksjonsevne.

Dyrkbare arealer

Arealer som ved oppdyrking kan oppfylle kravene til fulldyrket jord, og som har egnet klima og jordkvalitet for dyrking. Eksempler er overflatedyrket jord, innmarksbeite, skog eller åpen fastmark. Jordflytting til slike arealer kan innebære flytting av både A- og B-sjiktet, men behovet for B-sjiktet må vurderes ut fra undersøkelser av nydyrkingsarealet. Det er viktig å kartlegge jordtype og dreneringsforhold før tiltaket gjennomføres. Nydyrking er i tillegg søknadspliktig.

Ikke-dyrkbar mark

Arealer som i utgangspunktet ikke er dyrkbare, men som kan opparbeides til fulldyrka jord ved tilførsel av jordsmonn, er en alternativ løsning når jordmasser må flyttes. Dette kan være impediment, skog med lav bonitet eller innmarksbeite og overflatedyrka jord som ikke er klassifisert som dyrkbar. Ved å prioritere slike arealer reduseres tapet av dyrka og dyrkbar jord, og ressursene utnyttes best mulig. Jordflytting til disse arealene innebærer normalt flytting av både A- og B-sjiktet for å sikre god jordkvalitet. Nydyrking er i tillegg søknadspliktig.

3. Sjekkliste for utarbeidelse av matjordplan

Dette avsnittet forklarer formålet med matjordplanen og gir punktvis anbefalinger til hvordan planen kan bygges opp. Sjekklisten skal sikre at relevant informasjon samles inn slik at tiltakshaver kan vurdere og dokumentere tiltakets konsekvenser for matjord og jordressurser.

3.1 Beskrivelse av matjord som skal flyttes

- **Kart med markslag (AR5)**
Oversiktskart med beliggenhet og matjordtykkelse
- **Områdebeskrivelse**
Klima, størrelse, terreng og bruk de siste 5 årene.
- **Jordprøver og jordkvalitet**
Beskriv areal mtp produksjonsevne og jordsmonn. Gi faglig vurdering av matjorda. Jordprøvene kan ikke være eldre enn 8 år.
- **Steininnhold**
Basert på NIBIO`s jordsmonnsdata
- **Status for jordboene sykdom/skadedyr og ugras**
PCN, floghavre, hønsehirse, svartelistede arter og andre relevante registreringer.
- **Volum av matjord på tiltaksareal og beskrivelse av sjikte**
Areal x tykkelse (m³)
- **Volum som flyttes**
Internt og/eller eksternt
- **Intern bruk av matjord**
Plan for intern bruk av matjord
- **Beskrivelse av mellomlagring**
Beskrivelse av lokalisering, sikring mot erosjon og forurensning

3.2 Vurdering av mottaksareal

- **Begrunne og vurdere aktuelle mottaksareal**
Beskrivelse og vurdering av aktuelle mottaksareal
- **Begrunnelse for valg av mottaksareal**
Beskrive og vurdering av valgte mottaksareal og hvorfor disse anses som best egnet
- **Avlingspotensial og jordlikhet**
Sammenlikning av avlingslikhet, potensial og jordlikhet.
- **Videre plan dersom behov for nydyrking eller terrengendring**
Begrunnelse og plan for hvilke tiltak som videre vurderes/omsøkes for bevaring av matjorda.

3.2.1 Beskrivelse av valgt mottaksareal

- **Kart**
Oversiktskart over beliggenhet og matjordtykkelse
- **Områdebeskrivelse**
Klima, størrelse, terreng og bruk de siste 5 årene.
- **Jordkvalitet**
Beskriv areal mtp produksjonsevne og jordsmonn. Gi faglig vurdering av matjorda. Jordprøvene kan ikke være eldre enn 8 år.
- **Status for jordboende sykdommer/skadedyr og ugras**
PCN, floghavre, hønsehirse, svartelistede arter og andre relevante registreringer.
- **Tykkelse og sjikte beskrivelse og plan for sjiktvis oppbygning**
Plan for sjiktvis oppbygning
- **Avstand til mottaksareal**
Transportavstand
- **Eierforhold og betingelser for mottaket**
Avtale med vilkår og enigheter som er gjort med grunneier ved mottaksarealet.

3.3 Utførelse av jordflytting:

- **Tidspunkt og værforhold**
Søker må vise til plan og begrunne tidsperiodisk aktivitet for å unngå skade og forringelse av matjorda.
- **Maskinbruk og mellomlagring**
Beskrive maskinbruk og mellomlagring for å sikre kvalitet og forhindre forringelse av matjorda.
- **Solding ved steininnhold**
Beskrive rutiner for steinreduksjon.

4. Lovverk som veilederen bygger på

- [Forskrift om plantehelse.](#)
- [Forskrift om floghavre.](#)
- [Lov om jord.](#)
- [Naturmangfoldloven.](#)
- [Matloven.](#)

5. Juridisk grunnlag

Kravet til matjordplan er hjemlet i plan- og bygningsloven § 11-9 og kommuneplanens arealdel § 1.10.

6. Nyttige lenker

[Jordflytting og massedeponering - NLR](#)

[Jordmasser - fra problem til ressurs NLR og NIBIO](#)

[Flytting av oppdyrket jordsmonn for reetablering av jordbruksarealer - Bioforsk](#)

[Flytting av jordsmonn og oppbygging av nye jordbruksarealer - Bioforsk](#)

[Informasjon om bestemmelser for omdisponering av jordbruksareal \(landbruksdirektoratet\).](#)

7. Kilder

Veileder for matjordplan, Vestre Toten kommune er bygget på andre etablerte matjordplaner, rapporter og skriv.

Copilot ble brukt til språkvask og forslag til omformuleringer.

Microsoft. (2026). Microsoft 365 Copilot [Stor språkmodell].

<https://www.microsoft.com/microsoft-365/copilot>

Statsforvalteren i Vestfold. (2019). *Veileder til matjordplanen* (utskriftsvennlig versjon).

Statsforvalteren. Hentet fra

https://www.statsforvalteren.no/contentassets/f92447253941402480af085b362b6185/veileder-matjordplanen_utskriftsvennlig-nov19.pdf

Torsteinsen, T., Johansen, A., Synnes, O. M., & Øpstad, S. (u.å.). *Jordmasser – fra problem til ressurs*. Norsk Landbruksrådgiving Vest og NIBIO. Hentet fra

<https://www.nlr.no/files/documents/Vest/jordmasserliten.pdf>

Vestre Toten kommune. (2025). *Planbestemmelser til kommuneplanens arealdel 2026* [PDF]. Vestre Toten kommune. Hentet fra [2-planbestemmelser.pdf](#)

Østre Toten kommune. (u.å.). *Utkast til matjordplan* [upublisert skript]. Østre Toten kommune

Vedtatt i kommunestyret 19.03.2026 (sak 29/2026)